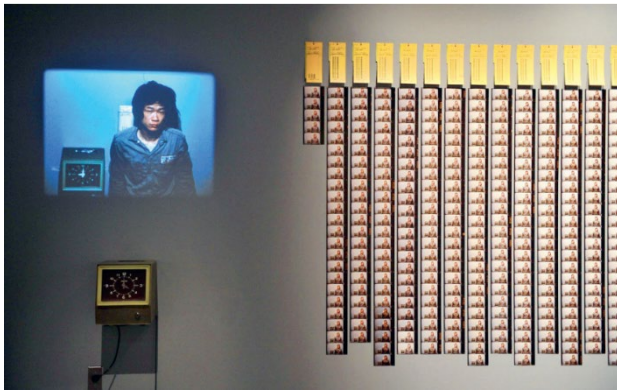

Kunst en leven

Verslag van het cse tehatex vwo 2025

Tehching Hsieh, *Time Clock Piece*, 1980-1981

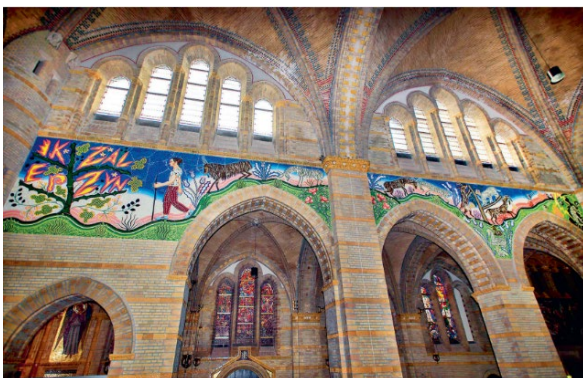
In 2025 vond de afname van het eerste tijdvak van het centraal schriftelijk examen (cse) tehatex vwo plaats op 12 mei. De gemiddelde score op het examen was iets lager dan voorgaande jaren. De n-term werd vastgesteld op 1,5.

In de door VONKC georganiseerde examenbesprekingen gaven docenten aan dat het examen wat betreft lengte redelijk goed te doen was en dat het examen een goede afwisseling had tussen makkelijkere en moeilijker vragen. Ook werd opgemerkt dat er best wat 'kennisvragen' tussen zaten, waar de kandidaten helaas niet altijd even goed op scoorden. Het beoordelingsmodel bood voldoende houvast bij de correctie. Alleen bij vraag 6 en 7 was het zoeken, aldus enkele aanwezigen bij de examenbespreking. Over het laatste vragenblok, over performancekunst, werd opgemerkt dat het veel tekst bevatte en dat een digitale examenafname voor deze kunstwerken een grote meerwaarde zou zijn.

Thema *Kunst en leven*

Het thema van het examen was *Kunst en leven*. Dit thema, dat vier jaar lang het thema is voor het vak tehatex vwo, was dit jaar voor de derde keer aan de orde. Docenten en kandidaten konden zich hierop voorbereiden aan de hand van de bij het thema horende probleemstellingen en teksten in de syllabus. De syllabus bevatte ook enkele voorbeeld-examenopgaven bij het thema.

Het examen bestond traditiegetrouw uit drie opgavenblokken. Het eerste blok was gericht op architectuur en droeg de titel 'Het gebouw als totaalwerk'. Aan de orde kwamen de kathedralen van Poitiers en Reims, de ontwerpen van Theo van Doesburg voor Café Aubette en de mozaïeken van Gijs Frieling voor de Koepelkathedraal in Haarlem.

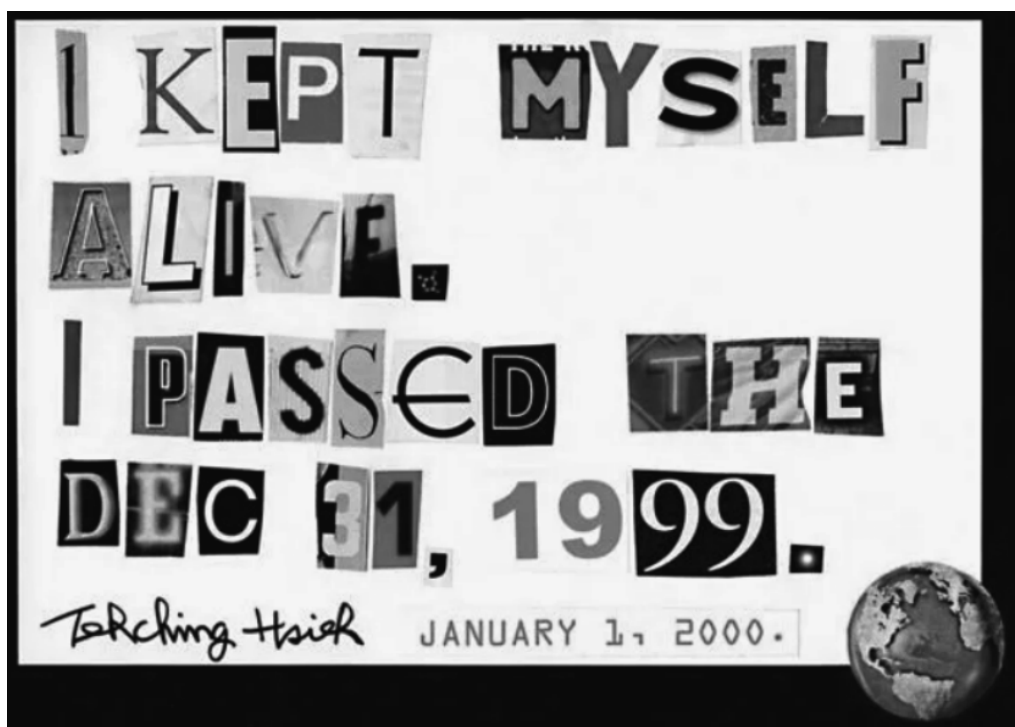
Gijs Frieling, mozaïek van het brandend braambos, Koepelkathedraal Haarlem, 2016

In het tweede opgavenblok werd de aandacht gericht op behangselschilderkunst, de kunstmarkt in de negentiende en twintigste eeuw, en de beroepspraktijk van kunstenaars. De vragen in dit blok gingen over een achttiende-eeuwse 'kamer in 't rond' van de gebroeders Van Strij uit Dordrecht en het werk van het hedendaagse duo Snijder&CO. In dit vragenblok kwamen ook de 'kunstenaarsmythen' aan bod.

Marcelo Gimenes en Jaap Snijder. Zij vormen het duo Snijder&CO.

Het derde en laatste blok ging over kunstenaars die hun leven, hun fysieke doen en laten, tot kunst maken. De acties, installaties en performances van Tehching Hsieh en Marina Abramović werden in dit blok bevraagd. Er werden vragen gesteld over de biografische benaderingswijze als kunsthistorische methode.

Tehching Hsieh, *Thirteen Year Plan*, 1986-2000

Overzicht gegevens eerste tijdvak tehatex vwo

kandidaten ingeschreven (bron: Quicksan)	2196
kandidaten met scores in Wolf (bron: Wolf)	2106
N-term	1,5
waarderingscijfer van docenten (schaal 1-10) (bron: Quicksan)	6,3

Psychometrische gegevens eerste tijdvak tehatex vwo

gemiddelde score totaal (p'waarde) ¹	.56
gemiddelde score Blok 1	.57
gemiddelde score Blok 2	.46
gemiddelde score Blok 3	.64
betrouwbaarheid (Cronbachs alpha)	0,71

Opvallende vragen

Het examen bevatte weinig vragen die erg opvielen in psychometrische zin. Zowel vanuit de examenbespreking van VONKC, als de Examenlijn als vanuit het LAKS kregen we geen signalen waaruit bleek dat een vraag niet goed functioneerde.

Zoals al eerder genoemd, gaven docenten wel aan dat vraag 6 en 7 over Van Doesburg en zijn ontwerpen voor de Aubette lastig waren, ook om na te kijken. De p'-waarde van deze twee vragen was respectievelijk .48 en .30. Kandidaten scoorden niet erg hoog op deze vragen. Een verklaring voor de moeilijkheid van deze vragen kan gezocht worden in de taal van het citaat van Van Doesburg. Het hoogdravende, ouderwetse taalgebruik en de abstracte bewoordingen zijn niet eenvoudig.

De moeilijkste vraag uit het examen was vraag 14 (p'.22). Ongeveer 3 procent van de kandidaten sloeg deze vraag over, 75 procent had de vraag fout en slechts 22 procent wist de vraag juist te beantwoorden. Een mogelijke verklaring voor deze lage score is de vrij specifieke kennis die het antwoord vereist. Hoewel in de syllabus wel vermeld, is deze periode en ontwikkeling in de schilderkunst in Nederland niet de meest in het oog springende en wat minder gangbaar in kunsthistorische overzichten. Het kan zijn dat kandidaten deze kennis misten.

Vanaf 1800 raakte de behangselschilderkunst uit de mode. Er ontstond aan het begin van de negentiende eeuw, rond 1815, een bloei van 'traditionele', op een schildersezel gemaakte, schilderijen.

1p 14 Beschrijf een ontwikkeling in de kunstwereld in Nederland uit die tijd die bijdroeg aan deze bloei.

¹ De gemiddelde p'-waarde of het 'gemiddeld percentage goed' is een maat voor de moeilijkheidsgraad van de toets of opgave, en wordt berekend door de gemiddelde score te delen door de maximaal te behalen score. Een p'-waarde boven .85 wijst op een (extreem) makkelijke vraag en een p'-waarde onder .30 wijst op een (extreem) moeilijke vraag.

De makkelijkste vraag uit het examen was vraag 22 (p'.84). Blijkbaar is 'de biografische benadering' als methode goed bekend bij de kandidaten en konden zij, met de gegeven informatie over Hsieh, zo'n interpretatie van zijn werk geven.

Hsieh vertrok in 1974 vanuit Taiwan, als verstekeling aan boord van een schip, naar de Verenigde Staten. Daar leefde hij als illegale immigrant totdat hij in 1988 een verblijfsvergunning kreeg.
Hsieh deed de volgende uitspraak: "Het leven en kunst maken, het is allemaal hetzelfde - tijd uitzitten. Het verschil is dat je bij kunst een vorm hebt. Deze benadering geeft me vrijheid."

Hsieh verwierpt interpretaties waarin zijn werk autobiografisch wordt opgevat. Toch wordt deze benaderingswijze wel vaak op zijn werk losgelaten.

1p 22 Geef zo'n interpretatie van *Time Clock Piece* vanuit de biografische benadering.

Marina Abramović, *The Artist is Present*, 2010

Wat verder opviel in de toets- en itemanalyse was dat de vragen die een sterk onderscheid maakten tussen zwakke en sterke kandidaten redelijk divers waren. Het betrof zowel een vraag naar bouwstijlen (vraag 8 over de KoepelKathedraal), een vraag naar kunstbeleid van de Nederlandse overheid sinds de jaren negentig (vraag 18), een vraag naar de toepassing van de iconologische interpretatie (vraag 10 over het mozaïek van Gijs Frieling) en een vraag naar de toepassing van de semiotische benaderingswijze (vraag 27 over de jurk van Marina Abramović). De 'kunsthistorische methode of benaderingswijze' komt twee keer voor in dit rijtje van vragen die een goed onderscheid maken. Blijkbaar levert het toepassen van dergelijke concepten op nieuwe casussen een valide en betrouwbare meting op.

Centraal examen tehatex vwo in 2026

Voor het examenjaar 2026 geldt voor tehatex vwo wederom het thema *Kunst en leven*. De syllabus voor 2026 is aangepast ten opzichte van 2025 en is te vinden op www.examenblad.nl. Nadere informatie over de examens in 2026 vind je in de Septembermededelingen van CvTE.

Hugo Gitsels, toetsdeskundige tehatex vwo, Stichting Cito
Reageren? Stuur een mail naar hugo.gistels@cito.nl